

alanı bulması ve gelişmesi, ayet ve hadislerin teşviki ve Hz.Peygamber'in bizzat kendisinin vakıf, yapması, ashabının ve sonra gelenlerin de O'nun takip etmeleriyle mükemmler olmuş. Vakıfların hicretin ilk asırlarından itibaren toplumlarının sosyal, kültürel, iktisadî; hatta siyasî; hayatında önemli bir yer işgal ettiği bilinen bir husustur. Bilhassa Selçuklu ve Osmanlılarda olağanüstü bir işleve kavuşan vakıflar, hayatın bütünü alanlarıyla ilgili hizmetler yapmışlardır. Vakıfları dar anlamıyla sadece dini hizmetler veren kurumlar olarak görmek yanlıştır. Nitekim, XVIII. asırda bugünkü Türkiye sınırları içinde kurulan ve vakfiyeleri Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bulunan 6000 vakıftan, vakfiyeleri incelenen 300 vakfın hizmet alanlarının tasnifinde dini hizmetlere (muhtasır cami, mescit, tekke, zaviye) tahsis edilen vakıf, sayısı 93'tür. Diğerleri, sosyal alana, eğitime ve bayındırlık hizmetlerine yönelmiş vakıflardır.

Bu kurumlarla ilgili toplumsal realiteyi daima gözünde bulunduran hukukular, şöyle bir fıkıh kaidesi koyma gereği duymuşlardır: "Vakfın efdali kendine eşed ihtiyacı ile olduğu bir şeyi vakf etmektir. Mesela, ehlinin ihtiyacını def'etmek için eşmesi olan bir mahallenin mektebi olmasa orada vakıf, olarak mektep yapmak eşme yapmaktan efdaldır ve daha hayırlıdır." İşte hayatı eşed; evre kuşatan bütünüyle bir vakıf, anlayışı toplumların gözünde bütünüyle değer kazanmıştır vakıf. İnsan psikolojisi ile, dinî; inanç; iktisadî; ve sosyal hayatın birleştiği noktada yer almaktadır. Toplumsal, kültürel şartlara ve beklentilere göre insanlarda zaman zaman önemli bir gözde haline gelen ve toplana önemli katkı, hayatında ve toplumundan sonra hayırla yad edilme, iyi bir kişi olarak bilinme gibi psikolojik motiflerin, vakıf, sistemi yoluyla, iktisadi, mali ve sosyal yandan arzulanan bazı hizmetleri gerçekleştirme ne derece etken olabildiği tarihteki örnekleriyle ortadadır. İslam ülkelerinde hayatın bütünü alanlarını kapsayacak ve halkın her türlü ihtiyacını imkan dahilinde karşılayacak, değişik karakterlerde kurulmuş vakıfları şu şekilde sınıflandırmamız mümkündür:

İslam ülkelerinde dini hizmetlerin yerine getirilmesi için kurulan vakıflar: Cami, mescid, namazgâh, muvakkithane, Kur'an-ı Kerim'in yazdırılması, ciltletilmesi, cami ve mescitler için mum, kandil yaptırılması ve yaktırılması...

Eğitim ve kültürel hizmetlerinin yapılması için kurulan vakıflar: Mektep ve medreseler, kütüphane, Dürriyye-Hadis, Dürriyye-Kurra, Dürriyye-Mesnevi... Askerlik ve Tıbbî (spor) hizmetleri için kurulmuş vakıflar: Kale, kışlalar, tophaneler, istihkam, donanma, top, gemi yapımına, sınır kalelerini bekleyenlere yardım vakıfları, halkı askerlik eğitimine hazırlamaya yönelik spor vakıfları, spor meydanları ve tesisleri kurulması, yelkenli, köşüculüğü, ok ve cirit atmaya, biniciliği teşvik vakıfları, pehlivan tekkeleri... Sosyal amaçlı, sağlık ve bayındırlık hizmetleri için kurulmuş vakıflar: İmaretler, Dürriyye-Acezeler, hanlar, kervansaraylar, Dürriyye-Şifalar, çeşmeler, arşılar, bedestenler, deniz feneri, yol, kaldırım, köprü, çeşme, şadırvan, su yolları, su kemerleri, hamamlar...

Bunlardan

zamanda sosyal sistem içinde, eşitli sosyal sınıfların kaynaşma ve bütünleşmesinde rol oynadığı da bir gerçektir. Daha XI. Yüzyıldan itibaren bölgeler, oymaklar ve boylar halinde Anadolu'ya gelen ve daha sonra boğazları aşarak Rumeli'ye geçen Türklerin, belli bölgelere yerleşerek, eski köy ve kasabaları Türkleştirmeleri, ayrıca yeni yerleşim yerleri kurmaları, böylece de aynı bölgeye yerleşen insanları, yeni bir tabii ve sosyal çevre içinde bir biriyle kaynaşıp bütünleşmeleri vakıflar sayesinde gerçekleştirilebilmiştir.

Bu topluluklarda aynı davranış normlarını benimseyen ortak kimliğin oluşması da böylece oranda sağlanmış, hatta buralara yerleştirilen gayr-i müslimlerle de birlikte yaşamak vakıfların ayrımsız, insanlık, hayır, bütünleştirici hizmetleriyle mümkün olabilmektedir. Vakıflar, devlet-halk kaynaşmasının sağlanmasında önemli kurumlar olmuşlardır. Halkın, hiçbir zorlama olmaksızın devlete olan desteğini bu kurumlar aracılığıyla yerine getirdiğini görmekteyiz. Aynı zamanda, yalnız devlete desteği bakımından değil, zengin ve fakirliğin vakti yerinde olan kimselerin halk içinde kazandıkları statülerini korumak düşüncesiyle veya böylece içinde yaşayıp sayesinde zengin ve mevki sahibi oldukları topluma karşı bir vicdan borcunu yerine getirmek niyetiyle yaptıkları sosyal hizmetlerle, toplumda karşılıklı sevgi ve saygı bağlarını güçlendirdiği gibi, insanların birbirleri ile kaynaşmalarına vesile olur. Böylece, toplumun sosyal dayanışma açısından önemli bir fonksiyonu olduğunu vurgulamak için, zenginlerin, iyi işlediği ve korunduğu zamanlarda; insan şahsiyetinin ve hayatının korunması, kurtarılıp geliştirilmesi, insanların hayatta karşılaşabilecekleri maddi ve manevi zorlukların, ıstırap ve sıkıntıların giderilmesi, hayatın zenginleştirilip insan haysiyetinin korunması, sosyal düzenin her türlü tehlike ve sarsıntılardan kurtarılmasına yardım ettiği görülmektedir.

Sosyal hizmetler bakımından en dikkat çekici vakıf, kurumlarından biri de imaretlerdir. Yüzyıllar boyu talebelere, yoksullara ve yolculara önemli hizmetler vermiştir. Genel bir ifade ile imaret siteleri (bir sosyal merkez, bir mimarlık kompleksi olan köy), cami, medrese (üniversite), Bimarhane (hastane), aşevi, kervansaray, arasta (kapalı arşi), muvakkithane, mektep, kütüphane, han, hamam... gibi bir mahalle veya semt içindeki ihtiyacı karşılayan ve bugünkü sosyal devlet anlayışına göre devlet tarafından yapılması gerekli sosyal yapılardan oluşmaktadır. Bu sayılanlar her imarete bulunmayabilir. Yalnız büyük şehirlerde hepsinin bir araya geldiği görülmektedir.

İmaretlerin de denilen aşevlerinde imarete bağlı görevlilere, talebelere, dışardan gelen yolculara, fakirlere (genellikle iki defa) yemek verildiği XVIII. yüzyılda sadece İstanbul'da otuz binden fazla insan, yemeklerini bu imaretlerde yiyorlardı.

Bu tesisler aynı zamanda şehirlerin kurulması, gelişmesi ve imarına da yardımcı oluyorlardı. Şehircilik ve belediye hizmetlerinin de tamamen vakıf sistemine dayandığı anlaşılmaktadır. Hatta bu nedenle, Osmanlı toplumunda vakıf, kurumunun din olmaktan ötürü, belediyeler ve sosyal bir kurum olarak değerlendirilmesinin daha doğru olacağı bile söylenebilir. Şüphesiz bu durum, İslam'da din olanlarla dünyevî olanın ayrımından, daha doğrusu böyle bir ayrımın bulunmamasından ileri

gelmektedir. Şehirlerimiz 1856 yılına kadar belediye teşkilatından mahrumdu. Vakfiyeler incelendiğinde, bu tarihten önce, su, ulaşım, aydınlatma, temizlik, asayiş gibi belediye hizmetlerinin hep vakıflar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu vakıflar arasında, su kanalları, sebiller, çeşmeler, kuyular, yol, kaldırım, köprüler, kuyu, deniz feneri, yataklar ve dağlar ve şehirlerde sığınaklar inşası ve bunların tamiri amacıyla kurulan vakıflar da yer almaktadır. Yine, fakirlerin bedava yıkanabildikleri hamamların varlığı da bilinmektedir. Sokakların aydınlatılması, temizlenmesi, şehirlerin muhtelif yerlerinde bahçeler açılması, zeminler, çeşmeler tanzimi suretiyle şehirlerin güzelleştirilmelerini amaçlayan vakıflar da vardır. Diğer yandan, ticaret yolları üzerindeki konak yerlerine kervansaraylar yapımı vakıflar sayesinde gerçekleştirilmiş, şehirlerarası yollar sürekli işler halde tutulmuş, yolcu ve ticaratlara yol güvenliği ve konaklama imkanı sağlanmıştır. Mesela, bir Selçuklu han vakfiyesinde, hana gelen her sınıf ve dinden yolculara yiyecek, ayakkabı ve hayvan yeminin verilmesi şart kılınmıştır. XVII. asır ortalarında Selçuklu arkadaşlarıyla birlikte Mısır'dan İstanbul'a kadar 67 günlük bir yolculuk yapan Samuel ben David Yemşel, yolculuğunda her gece bir han veya kervansaray bulduklarını, bunlardan mahrum iki kasabada ise yolculara tahsis edilmiş misafir odalarında ağırlandıklarını yazmaktadır. Yabancıları ve yolcuları misafir etmek bakımından, tekke ve zaviyelerin de önemli hizmetler sundukları unutulmamalıdır.

Sosyal hizmetler bakımından, her bir din, ırk ve sınıf farkı zayıf olmaksızın bütün insanlığa açık, onların bedensel ve ruhsal hastalıklarını tedavi amacıyla kurulmuş vakıf, hastaneler, dershaneler, şifahaneler da önemli bir yer tutar. Tarihte haklı bir şekilde kavuşan bu vakıf kurumları, diğer bir deyişle okulları gibi ayrı bir araştırmanın konusu olacak kadar geniş ve önemli bir konudur. Hastaneler ile ilgili vakfiyelerin ayrıntılı yetimlikleri, insana verilen değer, çeşitli ağrıları aşan tedavi yöntemleri bugünden de ibret ve alınacak ders seviyesindedir. Bugünkü ideal toplum denince her kimsenin açık ve adil, ıktı kalmadığı bir toplum anlaşılmalıdır. Dünyanın en zengin ülkeleri bile kendi insanlarını henüz böyle bir sosyal güvenlik içinde alamamışlardır. Üstelik zamanımızın sosyal devlet anlayışı, insan oluştuktan daha önce ekonomik ve sosyal motiflere dayanmaktadır. Buralarda insanların sosyal güvenlikleri içinde alınan tedbirler "mukaveleci cemiyet" modelinin bir uygulamasıdır: Vatandaşlar devlete vergi verirler, devlet bunun karşılığında onlara sosyal güvenlik sağlar. Bu aslında devlet açısından da bir eşit siyasi güvenlik demektir. Güvenlik, insanlık ve sosyal itbarsız toplumlarda her an sosyal patlama ihtimali vardır. Bu toplumlarda devletin sosyal güvenlik konusu güvenlik tedbirleri dışında, bilhassa zemin teşebbüsle meydana getirilen vakıflar ise, hayır anlayışı ve hizmetinden daha önce, vergi kesimini azaltma ve sosyal itibar kazanma gibi maksatlar taşımaktadır. İslam vakıflarının bunlardan en büyük farkı, yapılan işin insanların samimi inançlarından kaynaklanmış olmasıdır, her bir dünyevi menfaat beklentisi olmaksızın bir amaçla; hayra yönelme konusu olmasıdır. O halde, sosyal politikalarımızın manevi temellere ihtiyacı vardır. Bu, nispeten vakıflara kuruluş ve tarihteki işlevine uygun ruh ve şahsiyet kazandırılması ve vakfın temelini oluşturan insanların ruhundaki iyilik temayüllerinin canlandırılması ile sağlanabilir. Böylece kurumlar değişen zaman ve şartlar içinde, yeni duruma uygun olarak adaptasyon sürecinden geçmektedir, yoksa işlevlerini kaybeder, varlıklarını sürdürmezler. Diğer kurumlar gibi, vakıflar da bu süreçte, tenge, bazı yapısal değişikliklere uğrarsa ayakta kalabilirler.

İncelendi; indir ki teşvik etmiş ve onu güzel bir fiil olarak kabul etmiştir.

“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadık” ayetini tam hayra nail olamazsınız” ayeti nazil olunca sahabeler bu ayetin manasını tam anlayamamışlar ve Hz. Peygambere sormuşlar, Hz. Peygamber de “Vakıf” olarak açıklamıştır. Bunun üzerine sahabeden Ebu Talha isimli bir sahabe “Rabbimiz bizden mallarımızı istiyor; şahid ol ey Allah”ın Peygamberi ben en sevdiğim bahçemi Allah rızası için hayra tahsis ettim.” der. Tefsirciler ve hadisçilerin öğüne göre bu ayet vakıfla tefsir edilmiştir.

Hz. Peygamber de bir hadisi şeriflerinde “Ademoğlu”nde yapmakta olduğu hayır işleri durur. Ancak “mstesna: faydalı ilim bırakan, arkasından dua eden iyi evladı olan, birde sadaka-i cariyeye (kesilmeden devam eden hayır) yapanların sevabı kesilmez.” Buyurarak vakfa teşvik etmişlerdir.

İslamiyette ilk vakıf Cenab-ı Peygamber zamanında (Medine’de) başlamıştır. Hz. Peygamber hicretin otuz ikinci ayında kendisine ait yedi hurma bahçesini ve hasılatını manların acil ihtiyaçlarına vakfetmiştir.

Hukukçular ve Hadisçiler tarafından ittifakla nakledilen Hz. Ömer Hadisine göre : “Bir gün Rasûlullah (s.a.v)’in yanındaydım .Ey Allah’ın Peygamberi, Hayber’de ganimet taksimi sonucu bir araziye malik oldum ki, benim boyu bilye ve kıymetli bir araziye sahip olmamıştım. Bu arazi hakkında ne buyurursunuz dedim. Hz. Peygamberde “İstersen aynını hapsed (vakfet) semere ve menfaatını da fakirler tasadduk eyle”

Hz. Ömer’de aslı satılmamak, bağışlanmamak ve şartıyla, fakirlere, miskinlere yolda kalanlara sarf edilmek üzere vakfederek bu hususta ilk somut örneği sergilemiştir.

2-Sosyal mahiyeti ;

İnsanların yaradılışlarında hayır işlerine ve yardımlaşmaya karşı bir eğilim vardır. Asırlardan beri vâcud gelen yollar, köprüler, çeşmeler, imarethaneler, şifahaneler, medreseler ve mabedler gibi hayır eserleri bu eğilimin en canlı abideleridir.

Bu yardımlaşma ve iyilikseverlik, insani ve ahlaki vazife olduğu gibi aynı zamanda cemiyetlerin ali menfaatlerini temin eder. Fertlerin adi ve manevi hayat, sıhhat, namus ve şerefi korunmakla fertlerin faydalandığı gibi cemiyetlerde mesud olurlar. İlim ve irfan artar. Cemiyet için zaruri olan sosyal birlik kuvvetlenir.

İnsanlar zeka, sıhhat ve kabiliyet bakımından eşit değildirler. Kimi fakir, kimi zengin, bazısı kuvvetli, bazısı zayıftır. Hayat ve gelişim şartları aynı şekilde farklıdır. Şu muhakkaktır ki ıstıraplarla dolu olan hayat çok acımasız. Biri villalarda zevk-ü safa içinde, diğeri barakalarda sefalet içinde bulunur. Biri her türlü zevk vasıtalarını yaşamak için kafi olduğu halde diğerk bir kısım yarı hayatını nasıl idame ettireceğini ve gıdasızlıktan gözlerinin feri sünen yavrularının elemelerini nasıl teskin edeceğini düşünür.

Çocukluk eğitiminin temin edemeyen fakirler, tedavi olamadığını kaybetmiş ve hastane kapılarında bekleyen zavallılar, fakir ve sersemlik içinde ölümleri mesken tutan naahsız kişiler elbette acınmaya layıktır .

Bu musibetten beşeriyet ancak ve ancak teşkilatlandırılmış bir yardımlaşma sayesinde kurtulabilir. Bu teşkilatta şüphesiz vakıf esesidir.

Vakıf esesinin en büyük yararı, yaygın olduğu toplumda, sosyal adaletin sağlanmasını temin etmesi ve sınıf farkının ortadan kaldırılmasını sağlaması veya milletlerin başına büyük problemler olan sosyal patlamaya engel olmasıdır.

Toplumun tabakaları arasında yakınlaşmayı temin eden en önemli faktör, karşılıklı yardımlaşmadır. Zayıflarda daima bir sığınma hissi mevcuttur. Kuvvetlilerde de sahip olma

ve himaye etme duygusu görülür. Bu yüzden zayıflardan kuvvetlilere hümet, itaat ve sevgi yelleri, kuvvetlilerden zayıflara ise iyilik ve merhamet esintileri gider. Aksi taktirde zayıflardan, kıskançlık, kin ve nefret sadaları yükselir.

Sosyal dayanışma olmadıkça, genel refah temin edilemeyeceğinden, bu günün her yerinde muhtaçlık; halkın ihtiyaçlarının temini her Müslüman için asli bir vazife olmalıdır. Bu vazife hayır sahipleri tarafından tesis edilecek vakıflar vasıtasıyla mümkün olacaktır. Vakıflar sayesinde şahısların elinde bulunan büyük bir sermaye umumileştirilerek insanlığın istifadesine tahsis edilmiş olacaktır.

Dünyada fakirlik ve yoksulluğun, elem ve ızdırabın ıslahına hizmet eden vakıf, insanların düşünebildikleri müesseselerin en hayırlısıdır.

Vakıfla ilgili yapılan bu açıklamalardan dan sonra Konya'da kurulmuş olan en eski vakıflardan birisi olan "Piri Es'ad (Pisili) Sultan vakfı" hakkında kısaca malumat aktaracağım.

Pir Es'ad Seyyid Abacı Mahallesinde (eski garaj civarı) Camisi ve Türbesi bulunan Şeyh Es'ad, türbesindeki kitabeye göre, 662 H.(1263 M.) yılında vefat etmiştir. Pisili Sultan şühretini, kedilere göstermiş olduğu sevgi ve zaafdan almaktadır. Ziyaret edenlerin görebileceği gibi Şeyh Es'ad'ın sandukasının solunda küçük bir sanduka daha vardır. Halk bu sandukanın altında Şeyh Es'ad'ın kedisinin gömülü bulunduğunu süyerler. Vasiyeti üzerine kedisi yanına gömülüştür.

Büyük Tarihçi İbrahim Hakkı Konyalı'nın naklettiğine göre, türbenin yanında bir tekke ve mescid bulunmaktadır. Bu türbe ve mescidi Sultan Alaeddin vakfetmiştir. Fakat bununla ilgili vakfiye bulunamamıştır. Sadece Vakıflar Müdürlüğünde bir kayıt vardır.

Bu vakfiyelerden birincisi 844 H. (1440 M.) yılında tanzim edilmiş ve Musa Paşa İbn-i Efendi Seyyidi'ye aittir. Bu vakfiyeye göre Konya'nın Yakupviran, Hacı İbrahim, Hacı Yunus, Tahtaküprü, Hızırküy, Akküpr&uumu, Aymanas ve Yağlıtaş çiftliklerini ve Kalıkviran Küyünü bütün haklar ve sınırlarıyla Pir Es'ad zaviyesine vakfetmektedir. Şeyh Musa hayatta olduğu s&uumurece zaviyenin mütevellisi olacak, vefatından sonra ise mütevellilik oğullarına verilecektir. Vakfiyede on ç şahidin imzası vardır. Vakfedilen bu yerlerle alakalı 9 Temmuz 1912 tarihli bir kroki ve Konya Vilayeti Defter-i Hakani Müd&uumurl&uumuğ&uumu tarafından d&uumuzenlenmiş bir tutanak da elimizde mevcuttur.

İkinci Vakfiye 882 H. (1447 M.) Yılına aittir. Vakfiyenin sahibi yani vakıf Karamanlı Muhsin-zade ismiyle maruf İbrahim Paşa İbn-i Mehmed İbn-i Muhsin'dir. Bu vakfiyenin Ankara Vakıflar Genel M&uumurl&uumuğ&uumunde mevcut olduğunu İbrahim Hakkı Konyalı, Konya Tarihi kitabında ayrıntılarıyla yazmaktadır.

İbrahim Paşa, bu vakfiyesinde Belviran k&uumuyerlerinden Sakalar k&uumuy&uumun&uumun tamamını Pir Es'ad Zaviyesine pazartesi ve perşembe g&uumunleri Kur'an'dan d&uumurt c&uumuz okumak &uumuzere vakfetmiştir. Hayatta iken tevliyeti kendisine, vefatından sonra oğullarına verilecektir. Vakfiyede bu vakfiyenin aslını değiştirenlere Allah'ın ve meleklerin ve t&uumum insanların lanetleri &uumuzerine olsun ibaresi geçmektedir.

Fatih Sultan Mehmet Karaman ili Evkafını ve Emlakını tesbit ettirirken yazım heyeti 881 H.(1476 M.) yılında Vakıf olan Musa Paşa'yı Zaviyede bulmuşlar ve evkafı tesbit etmişler. Fatih Sultan Mehmed ve İkinci Bayezid Karamanlı İbrahim Paşa'nın Vakfını aynen kabul etmişlerdir.

1530 yılına ait 387 numaralı muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri'nin (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmıştır) tıpkı basımının 35 ve 37. sayfalarında Pir Es'ad Sultan'ın Vakıf kayıtları yer almaktadır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; Hem dini hem sosyal bir kurum olan vakıf, geçmişimizde çok önemli ve yaygın bir hizmet ifa etmiştir. Günümüzde ise etkinliğini kaybetmiştir. Fakat sevindirici bir yönü var o da halkımızın vakfa olan duyarlılığını kaybetmemiş olmasıdır. Bu duyarlılığı canlandırmak için devlet ricaline ve ilim adamlarına büyük görevler düşmektedir. Bilindiği gibi Cumhuriyetten sonra Vakıfların bir kısmı belediyelere devredilmiş, bir kısmı Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesine geçilmiş, bir kısmı ise Mülkiyetleri olmadığı için yok olmuş veya devlet tarafından satılmıştır. Sadece Tapu kayıtlarında isimleri kalmıştır. Bu konuda büyük bir mesuliyet ve vebal vardır. Vakıflar Bilgi Müdürlüğü, Belediyeler ve Üniversite uzmanları tarafından bir heyet oluşturularak ortak bir çalışma başlatılmalıdır. Bu sayede bu konudaki belirsizlik giderilmeli ve vakıflar, vakfiyelerine uygun olarak yeniden yaşatılmalıdır. İmam Şafi'î'nin (III, 276) şöyle der: "Muhacir ve ensardan büyük bir grubun vakıfta bulduklarını bilmekteyiz. Bana onların evlâtları ve ailelerinden birçokları, onların vefatlarına dek kendi vakıflarını idare ede geldiklerini anlatmıştır. Bunu, onların öğünluğu yine öğünluktan ihtilâf etmeksizin nakletmiştir. Mekke ve Medine'de yanımızda bulunan vakıfların öğü, anlattığım gibi, seleften Müslümanların tasadduk ettikleridir. Bu konuda hadîs nakletmek tekellüfte bulunmaktadır." İbn Yunus'un Kitâb'ında "Kitâb-ı Ahbâs"ta şu rivayet kaydedilir "Hz. Peygamber (sav) yedi hurma bahçesini vakfetti. Muhayrık, Uhud savaşında öldürüldü; sırada, bu bahçeleri Allah'ın rızasına uygun bir cihete vakfetmesini kendisine vasiyyet etmişti. Resûlullah (sav) da Benî Nadir'in mallarından olan bu bahçeleri vakfetti" Sührevelî şöyle der: "Bu, İslâm'daki ilk vakıftır." Resûlullah'ın (sav) (vefatında) bıraktığı her şey tasadduk edildi. Şebbe Ahbârı-Medine'de İbn Şihâb'dan şöyle dediğini nakleder: "Resûlullah'ın (sav) vakıfları, Muhayrık'ın malları idi; Muhayrık bunları ona (vakfetmesi için) vasiyyet etmişti." Muhayrık'ın el-İsbe'deki biyografisine bakınız. Seyyid es-Semhâni, el-Vefâ'î'da (s. 152) Hz. Peygamberin (sav) vakıflarıyla ilgili olarak bir başlığı ar ve orada adı geçen Muhayrık'ın mallarından söz ederek Vâkıf'ından şu nakil eder: "Nebî (sav) hicretin yedinci yılında el-A'raf, Burka, el-Maseb, ed-Delail, Hansa, es-Safiye ve Meşrebetü'l-Mîmî İbrahim'i vakfetti." Vâkıf'ından, Abdullah b. Ka'b b. Malik'e varan senetle şu hadîs rivayet etti: "Muhayrık Uhud savaşında şöyle dedi: 'Eğer ölürsem mallarım, Allah'ın rızasına uygun bir cihete sarf etmek üzere Muhammed'in olacaktır'. Hz. Peygamber'in (sav) yaptığı bütün vakıflar bunlardan ibarettir." Şahîh-i Buhârî'de Enes'ten (ra) şöyle dediği rivayet edilir: Ebû Talha Medine'de ensarın en çok mal sahibi olanı idi. En çok sevdiği mal ise Hâşimî kuyusu idi. Bu kuyu Mescid-i Nebevî'nin karşısındaydı. Resûlullah (sa) kuyunun bulunduğu bahçeye gider ve oradaki tatlı sudan içerdi. "Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça iyiliğe (birr) nail olmazsınız" (Âl İmrân 3/92) âyeti nazil olunca, Ebû Talha (ra) Resûlullah'a (sav) gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü, Allah 'sevdiğiniz şeylerden infakta bulunmadıkça iyiliğe (hayra) nail olamazsınız" buyuruyor. Mallarımın bana en sevimsisi de Hâşimî kuyusu olup Allah rızası için sadakadır; umarım Allah katında makbul ve mütevazı (önemsiz bir sadaka) olsun. Ey Allah'ın Rasûlü, onu Allah'ın rızasına uygun bir cihete tahsis et."

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Aferin, bu kazançlı bir maldır. Senin söylediklerini duydum, ben ise bu malı yakınlarına bırakmanı uygun görüyorum." Ebû Talha "Oyle yaparım ey Allah'ın Resulü," dedi ve bunun üzerine onu akrabaları ile amca oğulları arasında (vakfetmeyerek) paylaştırdı. (et-Kettani, Teratibu'l İdariye Terc., 1/586)

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)